

12. Шлычков А.В., Ходосевич Е.В., Атрошенко Н.А. Клиническое мышление и врачебная практика в эпоху стремительного научно-технического прогресса и прогрессивной информатики // Успехи современного естествознания. – 2009. – № 7. – С. 114 – 115.
13. Ясько В.А. Клиническое мышление в структуре профессионального мышления врача // Человек, сообщество, управление. – 2008. – № 4. – С. 82 – 91.

УДК 378.22.015.317

Трегуб С.Є.

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО
ФАХІВЦЯ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Стаття присвячена з'ясуванню психолого-педагогічних засад в процесі формування майбутнього фахівця з вищою освітою. Для успішного функціонування сучасного фахівця, особливо, якщо його діяльність пов'язана з взаємодією «людина-людина», необхідно володіти не лише теоретичними фаховими знаннями, тобто бути професіоналом, мати мотивацію до навчання, проявляти толерантність і творче мислення під час вирішення критичних ситуацій, а також володіти стійкими практичними навичками ефективного спілкування.

Ключові слова: психолого-педагогічні засади, професіоналізм, мотивація, професійна культура спілкування.

The article is devoted to clarifying the psychological and pedagogical principles in the process of a future specialist's forming with higher education. For successful functioning of the modern specialist, especially if his activity is connected with interaction "man-person", it is necessary to possess not only theoretical professional knowledge, i.e. to be the professional, to have motivation to study, to show tolerance and creative thinking at the decision of critical situations, and have strong practical skills of effective communication.

Key words: psychological and pedagogical principles, professionalism, motivation, professional culture of communication.

Статья посвящена определению психолого-педагогических основ в процессе формирования будущего специалиста с высшим образованием. Для успешного функционирования современного специалиста, особенно если его деятельность связана с взаимодействием «человек-человек», необходимо обладать не только теоретическими профессиональными знаниями, то есть быть профессионалом, иметь мотивацию к обучению, проявлять толерантность и творческое мышление при решении критических ситуаций, а также обладать стойкими практическими навыками эффективного общения.

Ключевые слова: психолого-педагогические основы, профессионализм, мотивация, профессиональная культура общения.

Постановка проблеми. Освіта є одним з головних чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому. Щоб українська освіта по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, необхідне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти. Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій вимагає від сучасного фахівця з вищою освітою самовдосконалення та самоосвіти і тому, створення умов, які б дозволяли йому адаптуватися до складнощів сучасного життя, забезпечували б йому свободу

інтелектуального, професійного та соціального вибору, робили здатним швидко освоювати нові технології, стає, на наш погляд, однією з головних цілей сучасної освіти. Нині українське суспільство, насамперед, потребує вмотивованих спеціалістів-професіоналів, які здатні надати кваліфіковану допомогу у будь якій ситуації.

Мета статті: визначити психолого-педагогічні основи формування майбутнього фахівця з вищою освітою.

Праця сучасного фахівця, на наш погляд, дуже складна й напружена. Вона включає безліч компонентів, які базуються безпосередньо на знаннях з фахових дисциплін, мотивації до навчання, толерантності, почуття обов'язку, творчого мислення, професійній культурі спілкування, тобто вмінні здійснювати ділову професійну комунікацію, професіоналізму, самоосвіти та самовдосконалення.

На сьогоднішній день, проблемі формування особистості студента з вищою освітою присвячено багато праць. Цю проблему розглядали такі психологи як Б. Ананьєв, С. Смирнов, Н. Пейсахов [1, с.233-234; 8с.39-50].

Визначенню психолого-педагогічних засад у формуванні майбутнього фахівця з вищою освітою присвятили свої дослідження О. Мороз, О. Падалко, В. Юрченко [5, с. 247].

Психолог А. Леонтєв стверджував, що без достатньо позитивної мотивації неможливо досягти результатів у розвитку становлення фахівця та неможливо сформувати психолого-педагогічні засади [4, с.230-239].

Багато робіт присвячено проблемі професійної культури, так, зокрема, дослідниця К. Трофімук наголошує, що професійна культура становить цілісну систему знань, умінь і навичок, які необхідні для успішної професійної діяльності та соціально-моральних цінностей і моделей поведінки, які функціонують при дотриманні загального та службового етикету, норм та правил мовно-культурного спілкування. Професійна культура завжди вирізняється спрямованістю на кінцевий результат – на самовдосконалення особистості [9 с. 30].

Професійна культура характеризує рівень і якість професійної діяльності, які залежать від соціально-економічного стану суспільства й сумлінності в оволодінні певними знаннями, навичками конкретної професії та їх практичному використанні [3, с. 173].

Професійна культура охоплює галузь трудової діяльності людини, особливо якість цієї діяльності. Як стверджує О. Аніщенко, основу професійної культури становлять знання та цінності, вироблені конкретною соціально-професійною групою й закріплені в традиціях її життєдіяльності [2, с. 724].

Професійна культура – це міра, якість діяльності людини в певній, суворо обмеженій галузі її професії, у тому виді діяльності, де вона відчуває себе досить комфортно, впевнено, вільно й розкуто [6, с. 26].

Дуже важливо сформувати майбутнього фахівця, який буде відповідати вимогам і потребам ХХІ століття. Це, насамперед, оволодіти відповідними фаховими знаннями, мати мотивацію до навчання. У студента необхідно сформувати такі психолого-педагогічні засади як: толерантність, творче мислення, професійну культуру спілкування, здатність до самоосвіти та самовдосконалення. Студента необхідно навчити вчитися, працювати з інформацією, приділяти увагу розвитку його творчого мислення, діалоговим формам спілкування, самостійності в навчанні. Розглянемо кожний аспект більш детально.

Майбутні фахівці з вищою освітою повинні залучатись до активної пізнавальної діяльності з виконання спеціальних завдань і вправ різного рівня складності через різні способи, що забезпечують послідовне та систематичне формування професіоналізму. Їх діяльність необхідно спрямовувати на формування позитивних мотивів, що стимулюють їх до активної пізнавальної праці за фахом. Мотиваційне наповнення навчального процесу забезпечує позитивну мотивацію до набуття фахових знань, умінь і навичок до виконання професійної діяльності.

Визначаючи цей компонент, потрібно враховувати залежність ефективності навчального процесу, а водночас і фахової підготовки, від впливу чотирьох різних груп мотивів, таких як:

1) мотиви, що пов'язані із цілями, загальноосвітнім спрямуванням, змістом та результатами професійної діяльності будь якого фахівця з вищою освітою. Цей тип мотивації спрямований на усвідомлення соціальної значущості професії, її об'єктивних цілей, змісту, основних умов, засобів, методів оцінювання й контролю за результатами фахової діяльності;

2) мотиви розвитку та самореалізації, що передбачають прагнення індивіда до творчої самореалізації в обраній професійній діяльності. Цей тип сприяє творчому та гуманному підходу до виконання службових обов'язків, розширенню сфери фахової компетенції й самостійності майбутнього фахівця;

3) мотиви, що пов'язані з мовним етикетом, характеристиками й умовами діяльності. Такими зовнішніми умовами (факторами) є: престиж та краса професії; сприятливі умови праці (режим роботи, наявність вільного часу, розташування та організація робочого місця); можливість спілкуватися з людьми; імідж професіонала як зрілого й цілеспрямованого; робоча дисципліна; наявність гарної форми;

4) мотиви, що спрямовані на стимулювання до спілкування та підвищення загальнокультурного рівня фахівця.

Формуванню позитивної мотивації сприяє усвідомлення майбутніми фахівцями з вищою освітою тісного взаємозв'язку та взаємовпливу високого рівня розвиненості навичок спілкування й успішної діяльності в майбутній професії. Створення системи стійких позитивних мотивів сприяє кращому засвоєнню знань, умінь і навичок, важливих для майбутньої професійної діяльності, впливає на розвиток фахової діяльності студентів, слугує засобом застереження від професійної деформації.

Одним з найважливіших засад підготовки майбутнього фахівця з вищою освітою, ми вважаємо, формування професійної культури спілкування (ПКС).

Таким чином, для забезпечення мотивації до формування ПКС необхідно наповнити сферу навчально-виховного процесу відповідною інформацією, способами навчальної діяльності, формами спілкування тощо, які б надавали можливість формувати у студентів мотивацію до комунікативної професійної діяльності, інтерес до неї, позитивне особисте ставлення до фахової мовленнєвої діяльності та прагнення до накопичення відповідного мовленнєвого досвіду, тобто досягнути мети навчання, яка визначається завданнями, висунутими суспільством перед вишами, і відображена в державних документах про освіту.

Для заохочення студентів до формування ПКС, ми, особливо виділяємо кейсовий метод навчання. Основна функція кейс-методу – навчити майбутніх фахівців вирішувати складні неструктуровані проблеми, які неможливо вирішити

аналітичним засобом. Кейс навчання активізує студентів, розвиває аналітичні та комунікативні здібності, формує творче мислення.

Щодо самоосвіти та самовдосконалення, ми наголошуємо, що успішна фахова діяльність неможлива без пізнавальної активності та самостійності студентів. Пізнавальна самостійність завжди спрямована на засвоєння нових знань, передбачає готовність студента до пошукової роботи, а пізнавальна активність має місце й під час засвоєння знань, і під час їх відтворення та закріплення [7, с. 35].

Збільшення інформації в практичній діяльності майбутніх фахівців з вищою освітою привели до того, що одержати знання з предметів, що вивчаються, можна лише за допомогою систематичного, цілеспрямованого, самостійного засвоєння знань, тобто самоосвіти та самовиховання.

Ми наголошуємо на тому, що самоосвіта є, насамперед, доповненням до форм загальної й професійної освіти студентів вищих закладів освіти, навички якої формуються під впливом свідомого засвоєння загальноприйнятих прийомів і правил самоосвіти. Розвиток освіти та самоосвіти призводить до автономізації останньої як самостійного соціокультурного феномена. Тому в умовах сучасності, самоосвіта особистості студента стала соціокультурною проблемою. Від її оптимального вирішення залежить соціальна мобільність і загальна культура студента, перспективи розвитку суспільства та його соціальних інститутів. Ми дійшли висновку, що самоосвіта цінна не тільки як набір знань, а і як шлях до розвитку інтелекту й особистості загалом.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, відзначимо, що психолого-педагогічні засади формування майбутнього фахівця з вищою освітою полягають, насамперед, у професіоналізмі, творчому мисленні, самоосвіті та самовдосконаленні, а також мотивації до майбутньої фахової діяльності, яка є підґрунтям для успішного формування висококваліфікованого, спрямованого на постійне професійне зростання фахівця, здатного до проведення якісного професійного діалогу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. К психофизиологии студенческого возраста / Б. Г. Ананьев // Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы — Л., 1974 — 328 с.
2. Аніщенко О. В. Професія / О. В. Аніщенко // Енциклопедія освіти / Акад. пед наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. — Київ : Юрінком Інтер, 2008. — С. 742–743.
3. Корінний М. М. Короткий енциклопедичний словник з культури / М. М. Корінний, В. Ф. Шевченко. — Київ : Україна, 2003. — 384 с.
4. Леонтьев А. Н. Психологические вопросы формирования личности студента // Психология в вузе. — 2003. - №2. — С. 232 - 241.
5. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи: навч. посібник / О. Г. Мороз, О.С. Падалко, В. І. Юрченко. — К. : НПУ, 2003. — 267 с.
6. Наливайко О. Б. Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки : дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Б. Наливайко. — Вінниця, 2016. — 286 с.
7. Пуховська Л. П. Вивчення іноземних мов у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору / Л. П. Пуховська // Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців : зб. наук. ст. — Київ : КІТЕП, 2000. — С. 32–38.
8. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования от деятельности к личности / С. Д. Смирнов. — М. : Академия, 2001. — 304 с.
9. Трофімук К. В. Формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи у процесі фахової підготовки : дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / К. В. Трофімук. — Запоріжжя, 2013. — 418 с.